

Preventie van musculoskeletale aandoeningen voor de kapper

FEDERALE OVERHEIDSDIENST WERKGELEGENHEID, ARBEID EN SOCIAAL OVERLEG

Het Hoofdbestuur van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
is gevestigd in de Ernest Blerotstraat 1 te 1070 Brussel

Tel.: 02 233 41 11 (algemeen oproepnummer)

Fax: 02 233 44 88 (algemeen faxnummer)

E-mail: fod@werk.belgie.be - <http://www.werk.belgie.be>

De adressen van de regionale directies van de inspectiediensten
(Toezicht op de Sociale Wetten en Toezicht op het Welzijn op het Werk)
bevinden zich op pagina 3 van de omslag.

OPDRACHTEN VAN DE FOD WERKGELEGENHEID, ARBEID EN SOCIAAL OVERLEG

- De voorbereiding, de bevordering en de uitvoering van het beleid inzake collectieve arbeidsbetrekkingen, de begeleiding van het sociaal overleg, de preventie en de verzoening bij sociale conflicten;
- De voorbereiding, de bevordering en de uitvoering van het beleid inzake individuele arbeidsbetrekkingen;
- De voorbereiding, de bevordering en de uitvoering van het beleid inzake het welzijn op het werk;
- De voorbereiding, de bevordering en de uitvoering van het beleid inzake werkgelegenheid, regulering van de arbeidsmarkt en werkloosheidsverzekering;
- De voorbereiding, de bevordering en de uitvoering van het beleid inzake gelijkheid;
- Ervoor zorgen dat de uitvoering van de beleidslijnen inzake collectieve en individuele arbeidsbetrekkingen, welzijn, werkgelegenheid en gelijkheid worden nageleefd, en dit via de inspectiediensten die een raadgevende, preventieve en repressieve rol vervullen;
- Administratieve boetes opleggen, meer bepaald bij inbreuken op de reglementaire bepalingen die voortvloeien uit de beleidslijnen inzake collectieve en individuele arbeidsbetrekkingen, welzijn, werkgelegenheid en gelijkheid;
- De sensibilisering van de sociale en economische actoren inzake de humanisering van de arbeid;
- De uitdieping van het sociale Europa

Administraties van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

- Diensten van de voorzitter
- Stafdienst Budget en Beheerscontrole
- Stafdienst Personeel en Organisatie
- Stafdienst Informatie- en Communicatietechnologieën
- Algemene Directie Collectieve Arbeidsbetrekkingen
- Algemene Directie Individuele Arbeidsbetrekkingen
- Algemene Directie Toezicht op de Sociale Wetten
- Algemene Directie Humanisering van de Arbeid
- Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk
- Algemene Directie Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt

Beroepsgebonden Musculoskeletale Aandoeningen

Preventie van musculoskeletale aandoeningen voor de kapper

April 2013

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Deze fiche werd samengesteld door een team van Prevent bestaande uit:

- Jean-Philippe DEMARET, ergonomoom en licentiaat kinesitherapie en lichamelijke opvoeding;
- Frédéric GAVRAY, ergonomoom, kinesitherapeut en licentiaat gezondheidsopvoeding;
- Freddy WILLEMS, Europees ergonomoom en ergotherapeut.

Dankbetuiging

Dank aan alle personen die interesse hebben getoond voor dit werk, hun praktische ervaring hebben gedeeld en ons de mogelijkheid hebben geboden om foto's te gebruiken van reële situaties.

Bijzondere dank aan:

- Anne Bertrand en Anne-Céline Kairis (UBK-UCB)
- Laurence Thomas (IFAPME, Villers-le-Bouillet)
- Bob, Loïc, Kevin et Kimberley - Bob Deltour (Salon)
- Kapsalon Robert Victoor, Gent
- Kapper Danny - Wondelgem
- Pictocoiff - Coiffure.org
- VHP-Ergonomie.nl
- Healthdresser.nl
- Ventaglio
- Mylène en Julie

M/V

De term "kapper" in deze publicatie verwijst naar personen van beide geslachten.

Cette publication peut être également obtenue en français.

Deze fiche werd opgesteld op vraag van de Algemene Directie Humanisering van de Arbeid van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en is gerealiseerd met de steun van de Europese Unie – Europees Sociaal Fonds

Coördinatie: Directie van de communicatie

Omslag en vormgeving: Rilana Picard

Druk: Rosseels Printing

Wettelijk depot: D/2013/1205/20

Verantwoordelijke uitgever:

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
Ernest Blerotstraat 1 - 1070 Brussel

Deze fiche is gratis te verkrijgen

- Telefonisch op het nummer 02 233 42 11
- Door rechtstreekse bestelling op de website van de FOD:
www.werk.belgie.be
- Schriftelijk bij de Cel Publicaties van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg Ernest Blerotstraat 1 - 1070 Brussel
Fax: 02 233 42 36
E-mail: publicaties@werk.belgie.be

© FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Alle rechten voorbehouden voor alle landen. Niets uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of enige wijze, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de Directie van de communicatie van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. Indien de veelevoudiging van teksten uit deze brochure echter strikt niet-commercieel gebeurt, voor informatieve of pedagogische doeleinden, is dit toegestaan met bronvermelding en, in voorkomend geval, met vermelding van de acteurs van de brochure.

Wat zijn musculoskeletale aandoeningen?

“Musculoskeletale aandoeningen” (MSA) is een verzamelnaam voor de problemen (pijn, jeuk, prikkelingen, warmte, krampen, stijfheid, ...) ter hoogte van de musculoskeletale structuren (de spieren, de pezen, de ligamenten, de zenuwen en de gewrichten met het kraakbeen en de slijmbeurs) waarmee men wordt geconfronteerd tijdens zijn professionele activiteiten. Deze aandoeningen kunnen gelokaliseerd zijn ter hoogte van de bovenste ledematen (schouders, ellebogen, polsen), ter hoogte van de onderste ledematen (knieën) en ter hoogte van de nek of de rug.

Deze problemen zijn te wijten aan een “overbelasting” van de musculoskeletale structuren. Het intensief gebruik van bepaalde musculoskeletale structuren kan leiden tot letsels die, naargelang de plaats van het letsel, met min of meer bekende benamingen worden aangeduid. Zo spreekt men over een «tendinitis», wanneer een pees wordt aangetast, een «carpaal tunnelsyndroom», wanneer het letsel zich voordoet aan het kanaal gevormd door de beenderen en de ligamenten van de pols alsook over «lumbago», wanneer het letsel zich aan de onderrug bevindt.

Aan de basis van musculoskeletale aandoeningen liggen diverse oorzaken die elk verdere analyse vergen:

- De fysieke belasting: wat is de uitgeoefende kracht? Hoe lang duurt het werk? Wat is de aangenomen houding en met welke frequentie wordt het werk uitgevoerd? Worden er trillingen geproduceerd door de gebruikte machine? ...
- De organisatorische belasting: is de activiteit complex of eentonig? Hoe dringend is het werk en wat is het tijdsbestek waarin men het werk moet uitvoeren? Hoe zijn de relaties met de collega's, de verantwoordelijken, de klanten opgebouwd? ...
- De omgevingsbelasting: is het warm of koud in de ruimte? Is er tocht aanwezig? Is er veel geluidshinder? ...

Een kenmerk van MSA is de trage evolutie van de symptomen wat het moeilijk maakt om de oorzaak van het probleem vast te stellen. De verschillende aandoeningen hebben gemeenschappelijk dat ze een hardnekkig en terugkerend karakter hebben.

Hoe groot is het probleem?

Ongeveer 40% van de kappers geeft aan dat ze te maken hebben met werkgerelateerde musculoskeletale aandoeningen aan de nek en 30% aan de rug. Dit hoge aantal is te wijten aan een combinatie van factoren zoals het langdurig aanhouden van een belastende houding en het herhaaldelijk uitvoeren van bewegingen waarbij soms ook veel krachtuitoefening wordt geleverd van de handen en de vingers.

Wat zijn de voornaamste risico's voor MSA?

De risico's in verband met houdingen, inspanningen, herhalingen van bewegingen, ...

De armen hoger heffen dan de schouders, de pols buigen of draaien, of de rug of nek naar voren gebogen houden, zijn belastende houdingen. Deze belastende houdingen combineren met een bijkomende inspanning of met het hanteren van een last, verhogen de inspanning. De gewrichten, spieren, pezen en ligamenten worden meer uitgerekt en/of samengedrukt, met een hoger risico op beschadiging(en) van deze elementen. Als deze bewegingen daarenboven herhaaldelijk en aanhoudend worden uitgevoerd, neemt het risico op een musculoskeletale aandoening sterk toe.

Andere factoren kunnen de situatie nog verergeren, zoals:

- de kwaliteit van de greep om de lasten te hanteren (handgrepen, handvatten, ...);
- de kwaliteit van het gereedschap of het meubilair;
- de samenwerking met de klant.

Hier zijn enkele voorbeelden van situaties die een fysiek risico inhouden voor kappers:

Herhaling van bewegingen in een belastende houding voor de schouder en de arm

Gedurende een langere tijd een belastende houding aanhouden

Veelvuldig tillen van zware of omvangrijke lasten

Herhaling van beweging met een belastende houding voor de handen

De risico's in verband met de organisatie

De moeilijkheid of zelfs de onmogelijkheid om de eigen werktijd te plannen of een ongelijke verdeling van pauzes, heeft tot gevolg dat de meest belastende periodes geconcentreerd worden op een korte tijdsspanne. Een ander organisatorisch risico is het uitvoeren van eentonig werk, omdat dan steeds dezelfde musculoskeletale structuren belast worden.

Bovendien verhogen een wanordelijk kapperssalon en moeilijke doorgangen het risico op vallen en glijden, en is men vaker verplicht om meer belastende houdingen aan te nemen.

Hetzelfde geldt wanneer er geen onderhoudsvoorschriften of –planning is voor het gebruikte materieel. Het gebrek aan onderhoud van het gereedschap of een gebrekkige vervanging van beschadigd materieel, verhoogt het risico op een musculoskeletaal letsel door belastende houdingen, inspanningen, herhalingen van bewegingen, ...

Plaatsgebrek verplicht om houdingen aan te nemen die risicovol zijn

Een wanordelijk kapperssalon, haren op de grond die niet vaak genoeg opgeveegd worden, ... verhogen het risico op vallen

De risico's in verband met de omgeving

De omgevingsfactoren zoals de aanwezigheid van tocht en koude kunnen het risico op een MSA verhogen. Koude bijvoorbeeld, verhoogt de benodigde spierkracht van de onderarmspieren en de belasting op de pezen met als gevolg een slecht hanteren van het gereedschap en een minder goede spiercoördinatie.

Gebrekkige verlichting zorgt ervoor dat verplaatsingen riskanter worden, omdat obstakels en hoogteverschillen minder goed zichtbaar zijn. Aanhoudend lawaai verstoort de communicatie en verhoogt het gevoel van vermoeidheid.

Hoe MSA voorkomen?

Door mijn werkplek, gereedschap en meubilair aan te passen (ergonomie)

De verbetering van de werkpost, het salon, het gereedschap, ... is afhankelijk van de aanpassing van enkele parameters:

- Werken op de goede hoogte om een slechte werkhouding te vermijden

	Precisiewerk	Licht werk	Zwaar werk
Man	100 – 110 cm (of meer)	90 – 95 cm	75 – 90 cm
Vrouw	95 – 105 cm	85 – 90 cm	70 – 85 cm
Referentie	Ter hoogte van de elleboog (of hoger)	Tussen heup en elleboog	Heuphoogte

- Gebruik een werkvlak aangepast aan je taak en aan je lengte

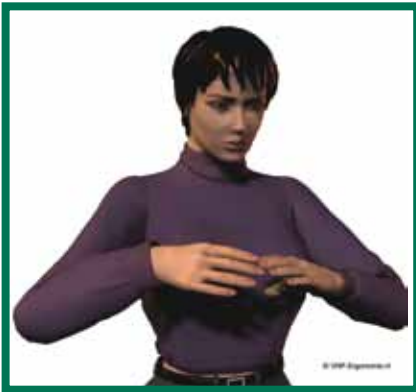
Bv. voor de “labo” werkposten om kleuren te mengen, ... of voor het werken op de computer

	Knippen	Wassen
Man	100 – 120 cm	100 – 110 cm
Vrouw	95 – 110 cm	95 – 105 cm
Maatstaf	Tussen de hoogte van de ellebogen en de borst (ontspannen schouders)	Ter hoogte van de ellebogen (ontspannen schouders)

- Pas het kappersmeubilair (stoel voor de klant, stoel voor de kapper, ...) aan in functie van de aanbevelingen voor het knippen en het wassen uit bovenstaande tabel

Knippen

Het knippen gebeurt tussen de hoogte van de schouders en de borst. De schouders zijn ontspannen. Uitzonderlijk kan dit hoger gebeuren, tot op ooghoogte

Wassen

Het wassen gebeurt ter hoogte van de ellebogen. De schouders zijn ontspannen.

Stoelen regelbaar in de hoogte

a. Voor de klant:

Gebruik voor de klant een stoel die regelbaar is in de hoogte. Dat beperkt het buigen van de romp en de nek en ook het omhoog heffen van de armen (boven schouderhoogte).

- In de hoogte regelbaar tussen min. 45 cm voor de laagste stand en min. 59 cm voor de hoogste stand
- Geen te hoge rugleuning (max. 50 cm)
- Een speciale stoel voor kinderen

De regelbare hoogte van de stoel voor de klant bevindt zich tussen min. 45 cm (afstand t.o.v. de vloer) voor de laagste stand, geschikt voor de kleinere kappers, en min. 59 cm voor de hoogste stand, geschikt voor de grotere kappers

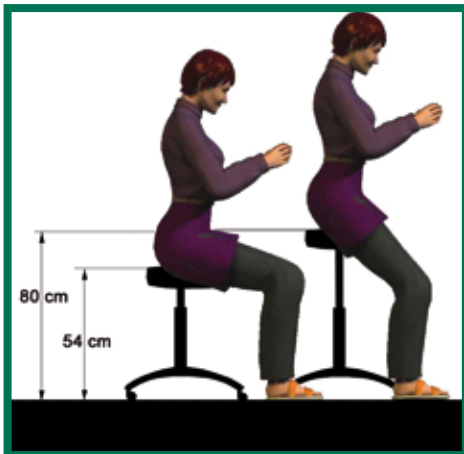

Voor kinderen kleiner dan 1,15 m is een aangepaste stoel nodig. De hoogte van de zitting bevindt zich op min. 79 cm t.o.v. de vloer. Voor kinderen tussen 1,15 en 1,60 m kan een verhoog gebruikt worden van min. 20 cm dat op de zitting van de stoel voor volwassenen wordt geplaatst

b. Voor de kapper :

De stoel van de kapper moet het mogelijk maken om makkelijk van houding te wisselen tussen zittend en staand werken. Hij moet makkelijk in hoogte verstelbaar zijn. Kenmerken van een goede stoel:

- kruk of sta-steun;
- in hoogte regelbaar tussen min. 54 cm voor de laagste stand en 80 cm voor de hoogste stand;
- de zitting helt lichtjes naar voren zodat de heupen licht naar voren kantelen en op die manier kan de natuurlijke kromming van de rug behouden blijven;
- draaiende zitting;
- beperkt gewicht;
- de regelmogelijkheden om de hoogte van de stoel in te stellen zijn makkelijk bereikbaar.

- Een gemakkelijke toegang naar de werkplek voorzien

Ruimte rond de stoel

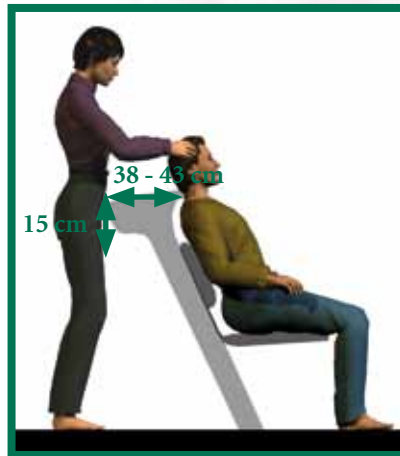
Voorzie voldoende vrije ruimte voor en rond de werkzone. Voor de voeten moet er voldoende ruimte zijn onderaan de werkvlakken en werkzones zodat je vlakbij kan staan.

Voor de ruimte rond de stoel:

- Min. 70 cm tussen de stoel en de muur
- Min. 75 cm tussen 2 stoelen
- Min. 100 cm voor de werkzone achter de stoel (stoel van de kapper, werkwagen, ...)

Ruimte rond de wasunit

- Horizontale afstand tussen de steun voor de nek en de achterzijde van de wasunit, tussen min. 38 cm en max. 43 cm;
- Vrije ruimte onder de bak zodat er zittend kan gewerkt worden; min. 42 cm voor de voeten en 24 cm voor de knieën;
- Maximale breedte van de kolom van de wasbak: 30 cm;
- Vrije ruimte aan de achterzijde van de wasunit: min. 50 cm

- De objecten hoger plaatsen om te veel buigen of onnodige inspanningen te vermijden bij het tillen

Het gebruik van een werkwagen om scharen, kammen, borstels, enz. op te leggen, is zeer handig bij het kapperswerk. De werkwagen moet wel voldoende hoog zijn om het voorover buigen te vermijden. Een hoogte tussen 95 en 105 cm wordt aanbevolen.

- Lasten opbergen op een goede hoogte

Hoogtes boven het hoofd: geen lasten opbergen op deze hoogte!

De opbergruimte ter hoogte van de vloer en het hoofd: lasten opbergen die je zelden gebruikt

Dit is de gepaste hoogte om zware lasten in een rek op te bergen

Hoogte voor het opbergen van lichte en vaak gebruikte lasten

- De reikafstanden beperken, een technisch hulpmiddel gebruiken of het materieel aanpassen om belastende houdingen te vermijden

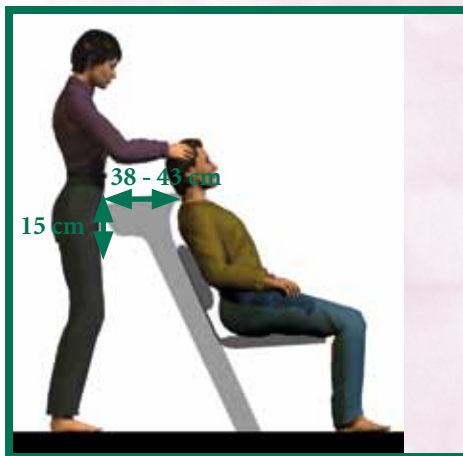
Stoel: afstand kapper-klant

Om makkelijk bij het hoofd van de klant te kunnen mag de breedte van de stoel (armleuningen inbegrepen) niet breder zijn dan 60 cm. Op die manier kan de reikafstand voor de kapper beperkt blijven tot 30 cm (zie onderstaande illustratie).

Wasunit: afstand kapper-klant

De afmetingen van de wasunit moet de reikafstanden voor de kapper beperken.

- Horizontale afstand tussen de steun voor de nek en de achterzijde van de wasunit, tussen min. 38 cm en max. 43 cm;
- Maximale diepte tussen de neksteun en de onderkant van de wasbak: max. 15 cm

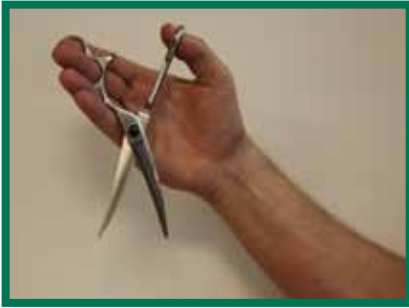
- **Het verbeteren van de eigenschappen van lasten of voorwerpen, door bv. het gewicht of het volume te verminderen of ze te voorzien van handvatten, ...**

Het gebruik van 'kappersgereedschap' kan belastend zijn voor de bovenste ledematen, de nek en de schouders. Dit kan te wijten zijn aan de kenmerken van het gereedschap zelf en aan de gebruiksduur.

Schaar:

- Aangepast aan de rechts/linkshandigheid, aan de grootte en aan de vorm van de handen van de kapper (eventueel een rubberen ring gebruiken)
- Met een steun voor de pink zodat de belasting op het pinkgewricht beperkt blijft
- Met symmetrische ringen zodat de duim in een neutrale houding kan gehouden worden
- Regelmatig onderhoud door de leverancier of scharenslijper

Sommige scharen met specifieke kenmerken (zie afbeelding) laten toe om, mits wat oefening, de pols in een neutrale positie te houden tijdens het knippen. Ze kunnen permanent worden gebruikt of afwisselend met een meer conventionele schaar met asymmetrische ringen.

Borstels:

- Licht om de handen en de armen niet teveel te belasten
- Vorm van de steel: min. 11-12 cm lang en een diameter van min. 30 mm zodat de borstel met de hele hand kan vastgehouden worden
- De steel mag niet glijden

Tondeuses:

- Gewicht zo beperkt mogelijk (+/- 300g)
- Draadloos
- Ovalen handgreep met een gemiddelde dikte van 32 mm (min. 28 mm – max. 38 mm)

Haardrogers:

- Gewicht zo beperkt mogelijk (max. 500g)
- Cilindrische of ovalen handgreep, handgreep min. 28 cm – max. 38 cm
- Het zwaartepunt moet zo dicht mogelijk bij de handgreep liggen
- Zowel door rechts- als linkshandige kunnen gebruikt worden
- Trillingen zo beperkt mogelijk

De bediening is moeilijk bereikbaar voor linkshandigen

De bediening is makkelijk bereikbaar voor rechtshandigen

Het gewicht van de haardroger is bij voorkeur lager dan 500g

Borstel:

Het gebruik van een borstel waarvan de steel verstelbaar is in de hoogte (tot op de hoogte van de schouders of hoger) vermijdt het vooroverbuigen bij het borstelen van de vloer

- Gebruik maken van technische hulpmiddelen om inspanningen en herhaalde bewegingen zoveel mogelijk te beperken

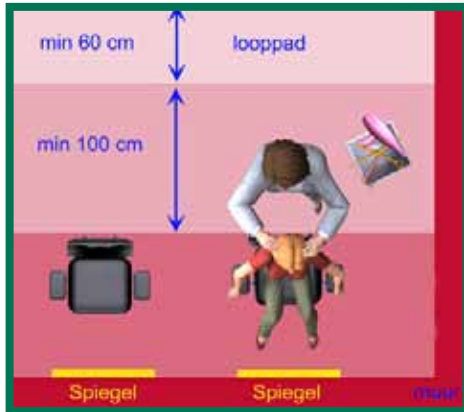

Kies bij voorkeur een stoel waarvan de pomp voor het hoger of lager zetten, een maximale kracht vraagt van 100N (10 kg) voor een klant van 100 kg

Gebruik verzorgingskoffers op wieltes om het tillen bij verplaatsingen over langere afstanden (bv. kappen aan huis) te beperken

- **Het opbergen en de verplaatsingsmogelijkheden verbeteren om vallen en belastende houdingen te vermijden**
 - min 100 cm, ruimte voor de werkzone achter de stoel (stoel van de kapper, werkwagen,...)
 - min 60 cm, voor een doorgang waar geregeld mensen passeren

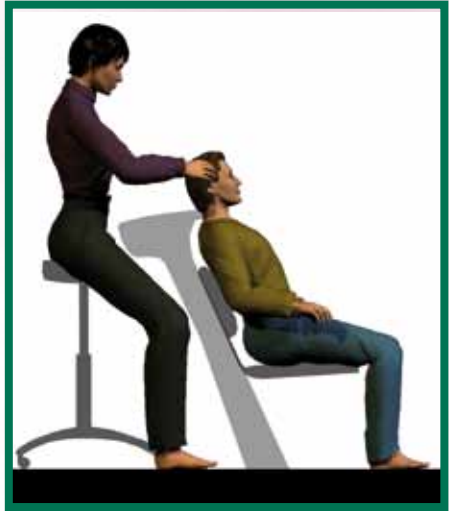
Organisatie van het werk

De repetitieve en eentonige bewegingen (zelfs als ze een beetje variëren) worden snel vermoeiend, want ze belasten steeds dezelfde spieren en dezelfde gewrichten.

Om dit te vermijden, is zoveel mogelijk variatie en afwisseling in het werk vereist, moet er regelmatig van houding veranderd worden, en moeten licht en zwaar werk afgewisseld worden. Bijkomende aanbevelingen zijn nog het aanpassen van de (werk)kledij aan de verschillende soorten werk, teamwerk en opleiding.

Een goed opgeruimd kapperssalon betekent tijdswinst en betekent tevens minder belastende houdingen voor het reiken en zoeken naar kappersbenodigdheden

Het geregeld afwisselen van staand en zittend werk beperkt de belasting die gepaard gaat met het langdurig staan. Met een steun die regelbaar is in de hoogte kan er makkelijk gewerkt worden aan de achter- en zijkanten van het hoofd en toch makkelijk overgeschakeld worden naar een staande houding

- **Taken voldoende afwisselen**

Taken	Afwisselende taken	Geen afwisseling
1	Onthaal klant	Shampoo & behandeling
2	Shampoo & behandeling	Shampoo & behandeling
3	Knippen	Shampoo & behandeling
4	Brushing	Shampoo & behandeling
5	Afwerking	Shampoo & behandeling
6	Vertrek klant	Shampoo & behandeling

Het aannemen van goede houdingen

Het naar voren buigen van de romp, het draaien met de romp en het draaien gecombineerd met buigen, zijn bewegingen die het meest schadelijk zijn voor de rug.

Drie essentiële principes moeten worden nageleefd om een last op een correcte wijze op te tillen:

- Plaats je voeten naast en omheen de last
- Respecteer de natuurlijke kromming van de wervelkolom (rug niet buigen)
- Gebruik de beenspieren
 - voor een zware last, knieën niet te diep buigen, max. 90°
 - voor een lichte last, kan je dieper doorbuigen

Tillen van een last met twee handgrepen:

Tillen van een last zonder handgrepen:

Tillen van een last met één handgreep:

Gezonde werkhoudingen bij taken zonder tillen

De rug loopt niet enkel gevaar tijdens het tillen van een last, ook het herhaald vooroverbuigen van de romp of het draaien van de romp, is op termijn schadelijk voor de rug.

Dat is ook het geval voor de nek en de bovenste ledematen. Het is bijvoorbeeld aangewezen om regelmatig, tussen twee handelingen, de armen te laten zakken, regelmatig de gewrichten van de polsen en armen te bewegen en ook de vingers uit de schaar te halen om ze te laten rusten.

Er zijn verschillende manieren om je te beschermen in deze werksituaties:

Bij het knippen: vermijd om de ellebogen hoger dan de schouders te houden; bij voorkeur op een hoogte tussen de ellebogen en de schouders

Een gezonde werkhouding: aanpassen van de stoel, de voeten vaak bewegen en wisselen van houding

Hoewel de meeste wasunits niet regelbaar in de hoogte zijn, werk je best met een rechte rug tijdens het wassen. Voor de grotere kappers kan het gebruik van een kruk aangewezen zijn om dicht genoeg bij het hoofd te komen zonder voorover te buigen

Door de haardroger afwisselend met de ene hand en dan met de andere hand vast te houden kan de belasting over beide armen verdeeld worden zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van het brushen

Bij het gebruik van de haardroger wordt de pols vaak gedraaid. Het is belangrijk dat de pols in een neutrale positie (in het verlengde van de onderarm) gehouden wordt

Door het gebruik van een stoel op wieltjes (kappersfiets) of door het verplaatsen van de voeten kan rond de klant gedraaid worden zonder de romp te buigen

Welke oefeningen kan ik gemakkelijk doen?

De spieren en gewrichten soepel houden om de effecten van een statische houding te verminderen

- Houd de uitrekking \pm 20 seconden aan
- Rek u geleidelijk verder uit, zonder pijn te voelen
- Adem langzaam uit (blazen) terwijl u zich uitrekt

Nota

A series of 20 horizontal dotted lines for writing notes.

Nota

A series of 20 horizontal dotted lines for writing notes.

REGIONALE DIENSTEN

De regionale diensten van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg zijn elke woensdag doorlopend toegankelijk voor het publiek van 9u tot 16u30. Voor informatie betreffende de andere openingsuren of voor het maken van een afspraak, dient U zich rechtstreeks tot de dienst in kwestie te wenden.

TOEZICHT OP DE SOCIALE WETTEN

Aalst

Dokter André
Sierenstraat 16 b 4
9300 AALST
Tel.: 053 75 13 33
Fax: 053 75 13 44

Antwerpen

Theater Building
Italiëlei 124 bus 56
2000 ANTWERPEN
Tel.: 03 213 78 10
Fax: 03 213 78 34

Brugge

Breidelstraat 3
8000 BRUGGE
Tel.: 050 44 20 30
Fax: 050 44 20 39

Brussel

Ernest Blerotstraat 1
1070 BRUSSEL
Tel.: 02 235 54 01
Fax: 02 235 54 04

Gent

Savaanstraat 11/002
9000 GENT
Tel.: 09 265 41 11
Fax: 09 265 41 10

Halle-Vilvoorde

d'Aubremestraat 16
1800 VILVOORDE
Tel.: 02 257 87 30
Fax: 02 252 44 95

Hasselt

TT 14
Sint-Jozefsstraat 10 bus 9
3500 HASSELT
Tel.: 011 35 08 80
Fax: 011 35 08 98

Kortrijk

IJzerkaai 26-27
8500 KORTRIJK
Tel.: 056 26 05 41
Fax: 056 25 78 91

Leuven

Philipssite 3A bus 8
3001 LEUVEN
Tel.: 016 31 88 00
Fax: 016 31 88 10

Mechelen

Louizastraat 1
2800 MECHELEN
Tel.: 015 45 09 80
Fax: 015 45 09 99

Roeselare

Kleine Bassinstraat 16
8800 ROESELARE
Tel.: 051 26 54 30
Fax: 051 24 66 16

Sint-Niklaas

Kazernestraat 16-Blok C
9100 SINT-NIKLAAS
Tel.: 03 760 01 90
Fax: 03 760 01 99

Tongeren

E. Jaminéstraat 13
3700 TONGEREN
Tel.: 012 23 16 96
Fax: 012 39 24 53

Turnhout

Warandestraat 49
2300 TURNHOUT
Tel.: 014 44 50 10
Fax: 014 44 50 20

Duitstalige directie

rue Fernand Houget 2
4800 VERVIERS
Tel.: 087 30 71 95
Fax: 087 35 11 18

Directie van het vervoer

Louizastraat 1
2800 MECHELEN
Tel.: 015 45 09 91
Fax: 015 45 09 97

TOEZICHT OP HET WELZIJN OP HET WERK

Antwerpen

Theater Building
Italiëlei 124 bus 77
2000 ANTWERPEN
Tel.: 03 232 79 05
Fax: 03 226 02 53

Brussel

Ernest Blerotstraat 1
1070 BRUSSEL
Tel.: 02 233 45 46
Fax: 02 233 45 23

Limburg - Vlaams Brabant

Koning Albertstraat 16B
3290 DIEST
Tel.: 013 35 90 50
Fax: 013 35 90 89

Oost-Vlaanderen

Ketelvest 26/202
9000 GENT
Tel.: 09 265 78 60
Fax: 09 265 78 61

West-Vlaanderen

Breidelstraat 3
8000 BRUGGE
Tel.: 050 44 20 20
Fax: 050 44 20 29

Het Europees Sociaal Fonds
investeert in uw toekomst